

Besâ yahut Ahde Vefâ (1875)

Şemseddin Sami (1850-1904)

Genel Bakış

Şemseddin Sami, Türk kültür ve edebiyat tarihinde özellikle dil ve sözlükçülük alanlarında yapmış olduğu son derece önemli çalışmaları ile tanınan bir şahsiyettir. Şemseddin Sami, diğer edebiyat türleriyle uğraştığı gibi tiyatroyu da ihmal etmemiştir. Besa yahut Ahde Vefa adlı oyunu, bu sahadaki ilk kalem tecrübelerindedir. Besa yahut Ahde Vefa, Tanzimat döneminde milli tiyatro adı altında moda olan anlayışa bağlı olarak kaleme alınan bir tiyatro eseridir. Başka bir ifadeyle eser, başlıkta da öne çıkarılarak vurgulandığı gibi bir töre oyunudur ve oyun, Şemseddin Sami'nin doğduğu yer olan Arnavutluk halkının bir âdeti, töresi veya anlayışı üzerine döner.

Kişiler

Fettah Ağa: 45-50 yaşlarında Burç köyünden bir köylü, Selfo'nun babasıdır. Ailesini bırakıp vatan için savaşırken savaş bitince ailesine düşkün biri olur.

Zübeyr: Progonatlı elli beş-altmış yaşlarında bir çobandır. Köyde yaşamayı seven tarım ve hayvancılıkla uğraşan, mütevazı bir hayatı olan, ailesine bağlı dostlarına iyilik yapan bir köylüdür.

Vahide: Zübeyr'in eşi 35-40 yaşlarında çalışkan bir kadındır. Her işi kocasıyla birlikte yapar, çalışmayı sever, ailesine bağlıdır. Çocuklarına da çalışmayı tavsiye eden biridir.

Recep: 18-20 yaşlarında, küçük yaşta hem öksüz hem de yetim kalan ve Zübeyr tarafından Meruşe ile kardeş gibi büyütülen saf ve temiz bir gençtir. Dağda çobanlık yapan, doğayla iç içe yaşayan iyi niyetli bir kişidir. Meruşe'ye karşı duyguları değişip ona âşık olunca duygularını ona açamaz ve kendini ifade edemez.

Meruşe: Güzel, yaşadığı ortamı seven, merhametli, iyi niyetli romantik özellikler taşıyan 16-18 yaşlarında bir kızdır.

Selfo: Yirmili yaşlarda Demir Bey'in yanında bulunan savaş zamanı harbe giden onun dışında zorbalıkla halktan bir şeyler alan, gücü temsil eden oyunun kötü kişilerinden birisidir. Onun yaptığı kötülükler oyunda çatışmaların yaşanmasına sebep olur. Meruşe istemediği halde onunla evlenmek istemesi ve bunu zor kullanarak hatta babasını öldürerek yapması onu oyunun kötü kişisi yapmaya yetecektir.

Demir Bey: Tepedelen ağalarından 50-60 yaşlarında gücün ve iktidarın temsilcisi olan bir kişidir.

Dürri: Fettah Ağa'nın annesidir, 80-90 yaşlarındadır. Vicdanlı, savaş karşıtı fikirlere de sahip bir kadındır.

Saide: Meruşe'nin arkadaşı ve sırdaşıdır. Vahide ile evlilik, çalışma ve arkadaşlık konularında konuşup dertleşirler.

Konu

Bir çobanın kızı olan Meruşe, Recebe âşık olur ve nişanlanırlar. Fakat Tepedelenlioğlu Demir Bey, Çoban Zübeyr'i kızını kendi adamlarından biri olan Selfo'ya vermesi için zorlar. Zübeyr, Bey'in bu isteğine direnir. Selfo, Meruşe'yi kaçırdığında, Zübeyr'i vurur. Zübeyr ölmeden önce karısı Vahide'ye kendisinin ve kızının intikamını almak üzere Besa verir. Vahide düşmanlarını aramak üzere yola koyulur. Bu sırada bir ağacın altında uyumakta olan bir adam görür. Adam uyumaya devam ederken oraya gelen başka biri, uyuyan adama tüfeğini doğrultur. Adamdan kendisine yalvarmasını kendisinden merhamet dilemesini ister. Ancak adam bunu reddeder. Adam tüfeği doğrultmuş tetiği çekmek üzereyken Vahide adamı vurur ve yalvarmayı reddeden adamı kurtarır. Adam Fettah Ağadır. Yirmi yıldır evinden uzaktadır ve şimdi geri dönmüştür, karısını ve yirmi yıldır görmediği oğluna kavuşmak için evine doğru yol almaktadır. Vahide de bu adama kendi hikâyesini anlatır ve Besa'sından bahseder. Fettah Ağa, Vahide'nin kendisini kurtarmasına karşılık, Vahide'nin kocasının Zübeyr'in katilini öldüreceğine Besa verir. Fakat Fettah Ağa oyunun sonunda kendi oğlunun Fettah Ağa'nın katili oluşu ile yüzleşmek zorunda kalır. Besa'sı ile oğlunun Selfo'nun hayatı arasına sıkışan Fettah Ağa Besa'sını bozmaktansa oğlunu öldürmeyi seçer.

Olaylar

Aşka Dönüşen Duygular Arnavutluk'un Proganatlı köyünde çobanlık yaparak yaşayan Zübeyr, karısı Vahide, kızları Merûşe ve anne ve babasını küçük yaşta kaybettiği için onların yanında kalan arkadaşının oğlu Recep, mutlu bir şekilde yaşamaktadır. Meşûre ile Recep küçük yaştan beri birlikte oldukları için kardeş gibi büyümüşlerdir, fakat ergenlik çağına geldiklerinde birbirlerine farklı duygular hissederek. Ağaçlık bir alanda oturmuş çorap ören ve Recep'e olan aşkını itiraf edemeyen Meruşe'nin yanına Recep gelir. Zübeyr, Meruşe ile Recep'i ağacın arkasından dinler, aralarındaki aşkı hisseder, sonra yanlarına gelip onları evlendirmek istediğini söyler. Onlar da bunun üzerine aşklarını itiraf ederler. Zübeyr, onları orada nişanlar ve hemen evlendirmek ister. Bu arada Tepedenli beylerinden Demir Bey'in adamı Selfo, Meruşe'yi görüp âşık olmuştur. Selfo'nun babası Fettah Ağa, Burç beylerinden olmasına rağmen savaşa gitmiş ve yirmi yıldır evine dönmemiştir. Meruşe bu ilgiye karşılık vermez. Vahide'nin ise Zübeyr'in çocukları evlendirmek istediğinden haberi yoktur. Selfo, babaannesinin aracılığıyla Halime'yi Meruşe'yi istemesi için Vahide'ye gönderir. Vahide, Zübeyr'e danışmadan karar vermez. Zübeyr akşam eve gelince Vahide olanları öğrenir, ilk önce karşı çıkar. Vahide, başlarına kötü bir şey geleceğinden korkar. Çünkü Vahide gündüz yün eğirirken iplerin kopmasını da uğursuzluk olarak görmüştür. Vahide, Selfo'nun olumsuz davranışlarını da görünce Recep'le Meruşe'nin evlenmesini kabul eder.

Zübeyr'in Vasiyeti Zübeyr, düğün alışverişi için Tepedenli'ye gider. Bu arada Demir Bey bir mektup alır ve Fettah Ağa'nın döneceğini öğrenir, fakat Selfo buna sevinmez. Çünkü sevdiği kızın nişanlandığını öğrenmiştir. Selfo'nun arkadaşı durumu Demir Bey'e anlatır. O, Selfo'yu vazgeçirmeye çalışır, ama başaramaz. Selfo canına kıymak isteyince, adamları Tepedenli'de bulunan Zübeyr'i, Demir Bey'in yanına getirirler. Zübeyr kızının nişanlı olduğunu Selfo'yla evlenemeyeceğini söyler, ama Demir Bey ısrar eder. Zübeyr artık Tanzimat-ı Hayriye olduğunu kendisine böyle davranamayacağını söyleyince Demir Bey sinirlenir, kızın kaçırılmasını ve Zübeyr'in hapse atılmasını emreder. Fettah Ağa'nın Trablusgarp'ta bir kavgadan dolayı düşmanı olan Salman Ağa da vatanına dönmüş ve düşmanını uyurken yakalamıştır. Fettah Ağa'yı uyurken öldürmeyi gururuna yediremez, onun için Fettah Ağa'nın silahını ıslatır, sonra uyandırır. Fettah Ağa olanların geçmişte kaldığını kavgaya son vermeleri gerektiğini söyler, ama Salman Ağa onu tahrik eder, ayağına kapanmasını ister. Fettah Ağa bunu yapmaz. Salman Ağa tüfeğini çekmiş Fettah Ağa'yı öldürecekken Vahide, Salman Ağa'yı vurup Fettah Ağa'yı kurtarır. Canını kurtaran Vahide'yi dünya âhiret kardeşi bilen Fettah Ağa, Zübeyr'in katilini öldürmeye Besa eder.

Besa Uğruna Evlat Selfo baygın bir şekilde kaçırdığı Meruşe'yi eve getirir, fakat babaannesi Dürri kızın kaçırılmasına ve bu şekilde evliliğe karşı çıkar. Selfo kabul etmez, canına kıyacağını söyler. Dürri olanları görmemek için dışarı çıkar. Meruşe babasının yasını tuttuğunu söyleyip biraz zaman ister. Selfo da onun dizinde uyur. Meruşe burada babasının katilini dizlerinde uyuttuğu için kendini suçlar. Selfo uyurken silahı alır, babasının katilini ve kendini öldürmek ister, fakat bunu yapamaz. Kadınlar ne kadar zayıf diye hayıflanır. Bu arada Recep onu kurtarmak için gelmiştir. Recep'le pencereden kaçmaya çalışırken dış kapı açılır, Meruşe, Recep'i saklar. İçeriye Fettah Ağa ve Vahide girer. Vahide ile Meruşe kucaklaşır, Fettah Ağa da elleri titreyerek ve oğluluyla ilgili eski günleri anlatarak oğlunu öldürür. Vahide, Fettah Ağa'ya kızar, ama o "evladını öldürmek vahşilikse Besâyı bozmak alçaklıktır." diyerek cevap verir. Orada bulunan silahlı adamlara durumu anlatır. Dürri'yi, Vahide'ye emanet eder. Sözünü tutmuş olmanın rahatlığıyla ölür.

Tema

Söz Verme Verilen sözün tutulmasının ne kadar önemli olduğu vurgulanarak bu sözü yerine getirmek için evlat bile göze gelmemektedir. Besa, bir Arnavutluk yemini olarak Arnavutların hayatında önemli yer tutar ve onu yerine getirmek için kendi hayatlarını hiçe sayarlar.

Karakter İncelemesi

Meruŕe (Aŕık)

Karakter Meruŕe, merhametli ailesine bağlı ve romantik bir insandır. Duygularını ifade etmekte zorlanan sevgisini açıkça ifade edemeyen biridir. Yaŕadığı olaylardan dolayı efkarlı bir yapıya sahip olan ve karamsar düşüncelere kapılan bir karakterdir. Meruŕe annesi ve babası gibi cesur olmayan cesaretsiz bir kızdır.

Aktivite Meruŕe, dağda yetiŕmiŕ ve çobanlık yapan bir kızdır. Çobanlık etmediği günlerde çorap iŕler. Arkadaŕı Saide ile sürekli bir araya gelerek onunla dertleŕir. Selfo tarafından kaçırdıktan sonra onu öldürmek ister fakat bunu yapabilecek cesareti olmadığı için kendi canına kıymaya çalıŕır.

Kiŕiler Genellikle annesi ve babasıyla diyalog halinde olan Meruŕe, Recep'e duygularından dolayı oldukça yakındır ve onunla sürekli konuŕur. Saide, Meruŕe'nin dert ortağı ve sırdaŕıdır. Meruŕe, dağlarda çobanlık yaparken Selfo'yla karŕılaŕır Selfo'dan hiç hoŕlanmasa bile ona laf atmalarından dolayı Selfo'yla konuŕmak zorunda kalır.

ÖRNEK OLAYLAR

Efkarlı Meruŕe, babasının Recep ile ikisini kardeŕ gibi görmesinden dolayı oldukça efkarlıdır. O Recep'le evlenmek isterken babası ikisinin de baŕka birileriyle evlenmesi gerektiğini söyleyince Meruŕe kendi kendine bu efkarını dile getirir. (Kendi kendine) İŕte, yine yalnız kaldığım gibi efkâr aliyye eyledi! Demin kendisiyle ŕarkı söylerken, ne kadar mesrûr idim! Hatırımdan hiçbir ŕey geçmiyordu, sarhoŕ gibi, deli gibi ne yaptığımı farkında değildim. Bazı defa, kendisiyle görüŕürken, öyle sözler söyler, öyle ŕeyler yaparım ki, sonra kendi kendime düşündükçe, utanırım, onunla beraber olduğum vakit, kendime mutasarrıf olamam! Lâkin yine o vakit bahtiyarım, yalnız kaldı mı? Ne kadar efkâr-ı müellime var ise zihnime hücum eder! Bir hüznü? Bir keder, bir sıkıntıdır kalbimi zapt eyler! Rabbim inâyet! Bu kadar sevmek! Bu kadar sevmek de, meyus olmak! İfade-i hal etmeye de muk- tedir olamamak!... Evet, meyusiyetim kemaldedir. Babam ikimizi evlât tanır, Recep bana hemŕiresi nazarıyla bakar, ya ben nasıl cesaret edip de kendisine "Seni seviyorum, sana varmak isterim." diyebilirim?... Babam bana "Kime varmak istersin?" dediği vakit, ben nasıl cesaret edipte "Recep'e, oğluna, biraderime" diyebilirim? Ben küçüklüğümden beri Recep'e kardeŕ demeye alıŕmıŕım, o da bana hemŕire diyor, ŕimdi kardeŕ ile hemŕire kelimelerini zevc ile zevce kelimelerine tahvil etmek ne müŕkül ŕey. Babamın demin söylediği iki söz de yüreğimde tel ile bağlanmış iki kurŕun gibi duruyor! "Recep'e bir gelin almak! Beni baŕkasına vermek!" A! Bu efkar! Bu efkar yüreğimi parça parça ediyor! (Gözlerini tutarak bir müddet ağlar. Sonra çorap iŕlemeye baŕlar. Bu aralıkta beŕ avcı yani Selfo dört arkadaŕıyla soldan, zuhur ederler. Selfo arkadaŕlarına sükut edip, yavaŕ yürümelerini İŕaret eder.)

Aŕık Meruŕe, küçüklükten beri birlikte büyüdüğü Recep'e karŕı artık farklı duygular beslemektedir. Fakat bu duyguları Recep'e söylemekten çekinir. Çünkü Recep'in duygularının aynı olmamasından korkar. Fakat Recep, Meruŕe'yi kardeŕi gibi görmediğini söyleyince Meruŕe de daha fazla duygularını saklayamaz ve Recep'e gerçek duygularını açıklar. Recep- Meruŕe! Aman!... Sözüünü tekmiil et! Tekmiil et söyle. Meruŕe- Recep! Ben de seni kardeŕ gibi seviyorum... Baŕka türlü seviyorum... Lâkin... Aman Yarabbi! Bu lakırdıyı söylemeye cesaret edemiyorum! Sanki ağaçlar, taŕlar iŕitecek gibi korkuyorum!... Ah! Düne gelinceye kadar birimizin kucağına yatıyorduk, birbirimizi kardeŕ biliyorduk... Bugün birbirimize âŕık maŕuk olmak... Ah Büyük bir kabahattir, büyük bir günahdır Recep. Recep- Ahh! Sahih midir? Rüya mıdır? Meruŕe beni seviyor... Meruŕe! Beni gerçek seviyor musun? İnanabilir miyim? Meruŕe- Recep! Ben seni evvelden seviyordum, canımdan ziyade seviyordum... Fakat kardeŕ gibi seviyordum. Recep- Ahh! Meruŕe- Lakin hayli vakittir hissiyatım deęiŕti, muhabbet aŕka tebdil eyledi, ŕimdi seni baŕka türlü seviyorum. Evvel senin muhabbetin gönlümün rahatı idi, ŕimdi iŕe yüreğimi ateŕ gibi yakıyor, tahammül olunmayacak bir hal kesp eylemiŕtir. (Recep'in boynuna sarılarak) Ahh! Recep! Seni seviyorum... Seviyorum lakin me'yusum!

Cesaretsiz Selfo tarafından kaçırdılan Meruŕe bu duruma çok üzölmüŕtür. Selfo, hem babasını katilidir hemde onu sevdiği adamdan ayırmıŕtır. Meruŕe, babasının intikamını almayı sürekli düşünür ve bunun için fırsat kollar. Fakat cesaret edemez. Meruŕe'nin dizlerinde uyuyan Selfo intikam alınmak için artık savunmasızdır, ama Meruŕe bunu yapamaz. Selfo- (Meruŕe'ye yanaŕarak) Seni ne kadar sevdiğimi bilseydin, sen de hakkımda bu türlü muamelede bulunmazdın! (Bir müddet sükuttan sonra) Uykum geliyor... Baŕımı dizine koyup biraz uyku uyusam! Ah! Senin dizinde uyumak ne büyük saadettir! (Meruŕe bir düziye ağlar, cevap vermez. Selfo baŕını Meruŕe'nin dizine koyup uzanır.) Meruŕe- (Kendi kendine)

Ah! Yarabbi bu ne azab! Alemde en ziyade menfurum olan, beni Recep'ten ayıran, babamı öldüren bu adamı dizinde uyutmak! Bu ne dehşet! (Selfo'nun başına bakarak) Sanki başının her bir kılı bir ejderha olmuşta, üzerime hücum ediyor gibi görüyorum! Bu oda bana cehennem oldu! Burada geçirdiğim bir iki saat bana bir iki yıl geliyor... Ahh! Babacığım!... Ahh! Babamın ruhu! Acep bana bakıyor musun?... Kâtilinin dizimde yattığını görüyor musun?... (Dehşetle Selfo'nun yüzüne bakarak) Babamın katili!... (Dikkatle yüzüne bakarak telaşla lakin yavaş) Ahh! Uyudu!... Ohh! Yarabbi... (Bir yastık alıp yavaşca Selfo'nun başı altına koyar ve dizini çekip ayağa kalkar. Selfo'ya bakarak) Babamın katili!... (Geriye çekilerek) Ahh! Bu fırsatı elden kaçırmamalı babamın intikamını almalyım! (Tabancayı alarak) vakıa, bende sonra kurtulamam fakat hiç olmazsa bunun elinden kurtulurum babamın intikamını alırım! Evet bunun elinde kalmaktansa ölmek bin kere âlâdır!... Hem babamın intikamını da kendim almış olurum!...(Tabancanın horozunu kaldırıp Selfo'nun yanına giderek) Evet! Bu fırsatı elden kaçırmamalıyım! (Vurmak ister, sonra geriye çekilerek) Ahh! Cesaret edemiyorum!... Ahh! Yarabbi!... Bu kadınları ne kadar zayıf, ne kadar noksan yaratmışsın!... Babamı katleden, beni tahti esarete alan, gönlümün teselli-i mücerredini gasp eden herifin aleyhinde bile silah kullanmaya muktedir değilim!... Bari kendimi telef edip kurtulayım!...

Vahide (Yiğit)

Karakter Vahide, çalışmayı seven ailesine bağlı ve sık sık çocuklarına çalışmayla ilgili tavsiye veren biridir. Vahide akraba evliliklerine karşı olan bunun uğursuzluk getirdiğine inanan biridir. Namusuna düşkün, mert, sözünde duran, yiğit ve adaletli bir köylü kadınıdır. Saide ile Meruşe'nin konuşmalarını merak eden ve kocası öldükten sonra metanetini koruyan bir karakterdir.

Aktivite Vahide, her işi kocasıyla birlikte yapan çoğunlukla evinin önünde oturup yün eyirir. Selfo kocasını vurup kızını kaçırdıktan sonra onun peşine düşerek intikam planları yapar. Tesadüfen karşılaştığı Fettah Ağa'yı ölümden kurtarır.

Kişiler Vahide, kızı olan Meruşe ve kocası Zübeyr ile sürekli diyalog halindedir. Meruşe'nin arkadaşı Saide'ye de zaman zaman öğütler verir. İntikam almak için yola koyulduğunda Fettah Ağa ile tanışıp iyi bir kardeşlik bağı kurar.

ÖRNEK OLAYLAR

Meraklı Meruşe, su almak için çeşme kenarına gideceken Saide'ye de onunla gelmesini söyler. İkiisi birlikte çeşmenin kenarına oturup konuşmaya başlarlar. Bunları uzaktan izleyen Vahide merakla onlara bakarak ne konuştuklarını düşünür. Vahide- (Kendi kendine) Muratları su almak değil a, görüşmek. Acaba neye dair konuşuyorlar? Mümkün olsa da anlasam onlar söyleşirken bir yere saklanıp da dinlesem lakin yok, vicdanım kabul etmez, birbirine söyledikleri sözleri benim dinlemeye ne salâhiyetim var? İki genç kızın esrarı ne olacak? Sevda, muhabbetten başka bir şey değil, varsın olsun, bir gencin gönlü hiçbir vakit sevdadan halî olmaz, gençliğin semeresi sevdadır, gençliği ömrün çiçeği demeğe şayan eden sevdadır. Bir gencin gönlünü sevdadan tecrit etmek, gençleri sevdadan men etmek muhaldir! Hem de sevda fena bir şey değildir, yeter ki suistimal olunmasın. (Çeşmenin yanında oturup görüşmekte olan iki kıza bakarak) bak bak ne güzel görüşüyorlar, nasıl tatlı tatlı konuşuyorlar, ömür denilecek gençliktir. Hey gidi gençlik hey...

Batıl İnançlı Zübeyr, Vahide'nin yanına gelerek ona Recep'le Meruşe'nin birbirlerini çok sevdiğini ve ayrılımalarının mümkün olmayacağını ve onları evlendireceğini söyler. Fakat Vahide akraba evliliklerine karşıdır ve bu konuşmayı yapmadan önce yün eğirirken sürekli ipi kopmuştur, bunun da uğursuzluk getireceğini inanır. Bu sebeple Zübeyr'e neden evliliğe karşı olduğunu anlatır. Zübeyr- ikisinin telef olmasını istersen, rıza verme. Birbirini o derece seviyorlar ki ayrılımaları lazım gelse, mutlaka telef olurlar! Görmeliydin bugün birbirinin boynuna sarılmış meyusiyetlerinden hüngür hüngür ağlıyorlardı, bu hali gördüğümle sabrım kalmadı, koşup ikisini kucakladım gözyaşlarını sildim, birbiriyle evlendireceğimi vaat eyledim, vaadimi icra edeceğim, sen istersen, rıza ver istersen verme? Vahide- Öyle olduktan sonra ne diyeyim?... Lâkin ben korkarım, çünkü bu türlü sıhriyetlerde meymenet yoktur. Nur içinde yatsın! Büyük validemden de bize vasiyet var ki neslimizde akraba beyninde sıhriyet olmasın. Zübeyr -Artık büyük validenizin vasiyetini başka defa icra ederiz, bu defa böyle gitsin. Vahide- Lâkin büyük validemin bu vasiyeti bırakmasına sebep ne olduğunu bilsen. Zübeyr -Ne? Vahide- Dedim a! Meymenetsizlik! Allah esirgeye. Kendisi teyzesinin oğluna varmıştı... Evlendiği sene... Bir senenin içinde babasının ve kocasının familyasından altı kişi ölmüş... Alt kişi! O sebepten kendisi her vakit söylüyordu ki... Akraba beyninde sıhriyet meymenetsizdir. Neslimizde bir dalla böyle sıhriyetin vuku bulmamasını vasiyet bırakmıştır. Gel şu vasiyeti bozmayalım. Zübeyr- O dediğin şeyler saçmadır, ben öyle şeylere inanmam. Bunda

meymenetsizliği mucip olacak ne var? Vahide: Siz, erkekler, bir şeye inanmazsınız ya, lâkin bu işte, meymenet yoktur, ben çok korkarım, çünkü bugün eğirirken de yüz defa ipliğim koptu, bu da meymenetsizliğe bir delildir. Zübeyr- (Gülerek)Ha! Ha! Ha! Ha! Böyle akla muhalif şeylere inanmayın Allah'ı severseniz, ipliğin kopmasıyla kızımızın evlendirilmesi beyinde ne münasebet var? Vahide- canım nasıl söyleyeyim? Akriba beyinde tehhülde meymenet yoktur, hem de uzaktan akrabalık değil, bu adeta kardaşlık, Meruşe Recep ile kardaş gibi büyüdüler.

Yiğit Vahide, kocasının intikamını alabilecek ve kızını kurtarabilecek kadar cesur, mert ve yiğit bir kadındır. Kocasının ölümünden sonra oturup karalar bağlamaz. Hem onun intikamını almak hem de kızını kurtarmak için Selfo'yu bulmak üzere evden ayrılır. Onu gören Saide kadın başına bunları yapamayacağını söylese bile Vahide, kendine güvenir ve korkusuzca bu işin üstesinden geleceğini söyler. Vahide- Kocamı öldürdüler, kızımı alıp götürdüler.! Bunda iki vazife vardır. Kocamın intikamını almak, kızımı düşmanların elinden kurtarmak! Bu vazifeleri kim icra edecek? Benim kimsem yoktur, Recep de çocuktur..Yok, yok! Bu vazifeleri kendim eda etmeliyim! Evet, şimdi cenazeyi evin içine kapayıp gitmeliyim! Kocamın intikamını alabilirsem, kızımın ve Recep ile beraber gelir, cenazeyi çalgı ile şenlik ile defnederim! Cenazenin defnini kızımın düğününü birden icra ederim!... Yok, bu vazifeleri icra edemezsem, bari ben de ölür, kurtulurum. Denaetle yaşamaktan ise ölmek bin kat aladır. Kocasının intikamını alamayan, ciğerparasını düşmanların elinde bırakan bir karı bu alemde yaşamalı mıdır? Yok, yok! Bir Arnavut karısına öyle sıfat yakışmaz! Vazifemi icra etmeliyim! (Gitmek ister.)Saide- (Arkasından koşarak) Vahide! Ne yapıyorsun? Nereye gidiyorsun? Vahide- Ne yapıyor muyum? Vazifemi icra ediyorum. Nereye mi gidiyorum? Kocamın intikamını almaya, kızımı kurtarmaya! Saide-Sen mi? Bir kadın!.. Ejderha gibi beş erkeğe karşı!..Vahide- Zati hayat gözümde değil. Ko beni de öldürsünler kurtulayım!

Fettah Ağa (Sözünde Duran)

Karakter Fettah Ağa, vatan için mücadele eden, yiğit ve mert biridir. Belirli seçimler yapmak zorunda kalan ve bu seçimlerinin bedelini ödeyen, soylu bir kişiliğe sahiptir. Verdiği sözü tutan bunun için her türlü bedeli ödeyen bir karakterdir.

Aktivite Fettah Ağa, yirmi yıl sonra memleketine ve ailesine kavuşmuştur. Fettah Ağa, bir ağacın altında uykuya dalar ve bu mutlu ânı eski düşmanı Salman Ağa tarafından bozulur. Fettah Ağa'yı uykuda yakalayan Salman Ağa onu öldürecekken Vahide kurtarır. Fettah Ağa da Vahide'ye bir iyilik yapmak ister ve Arnavut adeti olan Besa verip Vahide'nin öcünü alacağına söz verir.

Kişiler Fettah Ağa daha çok Vahide ile diyalog halindedir. Ona olan can borcundan dolayı intikam sözü vererek kardeşi kabul eder. Oğlunu ve annesini görür ve onlarla da hasret giderir ve ölür.

ÖRNEK OLAYLAR

Minnettar Fettah Ağa, Selman Ağa tarafından vurulmak üzereyken Vahide tarafından kurtarılır. Fettah Ağa, Vahide'yi adeta kurtarıcı bir melek olarak tanımlar ve ona bir minnet borcu hisseder. Vahide'yi kardeşi olarak kabul eder ve ona yardım sözü verir. Fettah Ağa- Ah! Sen cin misin? Peri misin? Melek misin? Nereden çıktın? Gökten mi indin? Vahide- (Yine kayıtsızlıkla) Haşa! Ben biçare bir kadınıam. Fettah Ağa-(Elini uzatarak) öyleyse, elini ver, dünya ve ahirette hemşirem ol. (Vahide ayağa kalkıp elini uzatır, Fettah Ağa Vahide'nin elini tutarak) Ah! Bu el!... Oğluma bir baba, valideme bir evlât bağışladı! Ben senin bu iyiliğine nasıl teşekkür edeyim? Ne ile mukabele eyleyeyim? Vahide- (Hiddetle elini çekerek). Ben yaptığımı ne teşekkür için ne de mükâfat için yaptım. Ne seni tanıyorum, ne onu. Sana imdat eden, seni kurtaran ben değil, kendi mertliğidir. Onu da öldüren ben değil, kendi alçaklığıdır. Ben senin mertliğini ve onun alçaklığını gördüğüm için onun vücudunu kaldırmaya cesaret ettim, yoksa muradım mahza seni kurtarmak değildir. Bunun için sizden ne teşekkür, ne de mükâfat isterim! Fettah Ağa- (Kendi kendine) Bir kadında bu kadar mertlik, bu kadar ulüvv-hinnmet!... (Cehren) Ah! Senin böyle bir ulüvv-himmetine karşı beni tesirsiz durmaya mecbur etmen beni de öldürmek gibidir! Ben mutlak senin bir hizmetinde bulunmak, sana bir iyilik etmek isterim!... Eğer zevcin yoksa evlâdın yoksa gel, bana hemşire ol, beraber yaşayalım.

Sözünde duran Fettah Ağa, Vahide'ye intikam sözü verir. Fakat intikam alacağı kişinin oğlu olduğunu görünce çok şaşırır. Fettah ağa, verdiği sözün öyle arkasında duran biridir ki bu söz oğlunun canının önüne geçer ve önce oğlunu öperek hasret giderir ve daha sonra onu vurur. Fettah Ağa- (Oğlunu öperek kendi kendine) Oğlum!... Benim oğlum!... Gittiğim vakit küçücük bir çocuğu! Şimdi bir kahraman olmuş!... Ah! Oğlumu bir daha dünya gözüyle görüyorum!... Fakat heyhat!... Nasıl görüyorum?... Keşkeydi

görmeyeydim de... Kendi elimle... (Biraz düşündükten sonra) Lâkin ahtım?... Ettiğim kasem?... Verdiğim Besâ?... Ah! Gayret, gayret... (Tabancasını çıkarıp bir dehşetle horozunu kaldırarak ve oğlunu bir daha öptükten sonra göğsüne doğrultarak) Elveda, oğlum... Elveda... (Birden bire kendini toplayarak fevkalade telaşla) Ahh! Ben ne yapıyorum?... Yok!... Lâkin... Ahh! (Vücudun da ve elinde bir titreme hasıl olur, bu titremeden tabanca boşanıp kurşun Selfo'nun göğsüne gelir, Selfo yalnız bir hareket edip ölür. Fettah Ağa'nın elinden tabanca düşer: Fettah Ağa bir raşe-i azime ile geriye çekilerek Ahh oğlum!... Oğlumu öldürdüm.